

Prof. univ. dr.
VICTOR MUNTEANU
- Coordonator -

Drd. DELIA IBĂNIȘTEANU
Drd. CRISTIAN GHEORGHE
Drd. NICOLETA ARDELEANU

Ec. RODICA MUNTEANU
Drd. MARIA STANCU

AUDITUL FINANCIAR

Noțiuni de bază, metodologie, cazuri practice

Prof. univ. dr.
VICTOR MUNTEANU
- Coordonator -

Drd. DELIA IBĂNIȘTEANU
Drd. CRISTIAN GHEORGHE
Drd. NICOLETA ARDELEANU

Ec. RODICA MUNTEANU
Drd. MARIA STANCU

AUDITUL FINANCIAR

Noțiuni de bază, metodologie, cazuri practice

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2019

Colecția ȘTIINȚE ECONOMICE

Referenți științifici: Prof. univ. dr. Horia Neamțu
Prof. univ. dr. Eugeniu Țurlea

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Auditul financiar : noțiuni de bază, metodologie, cazuri practice / Victor Munteanu (coord.), Delia Ibănișteanu, Rodica Munteanu, - București : Editura Universitară, 2019
ISBN 978-606-28-0868-6

I. Munteanu, Victor
II. Ibănișteanu, Delia
III. Munteanu, Rodica

336

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062808686

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2019
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021.315.32.47
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021.315.32.47 / 07217 CARTE / 0745.200.357
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

PREFAȚĂ.....	11
CUVÂNT ÎNAINTE.....	13
TERMINOLOGIE FOLOSITĂ ÎN AUDITUL FINANCIAR-CONTABIL.....	15
CAPITOLUL 1	
CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND AUDITUL – PRINCIPII ȘI REGULI SPECIFICE ACESTUI DOMENIU.....	21
1.1. Repere privind evoluția istorică a auditului.....	21
1.1.1. Evoluția auditului pe plan mondial.....	21
1.1.2. Dezvoltarea auditului în România.....	31
1.2. Rolul auditului versus auditorului.....	37
1.3. Importanța demersului de audit.....	39
1.4. Limite și considerații generale privind demersul de audit.....	41
1.5. Tipuri de audit.....	41
1.6. Activități desfășurate în limita competențelor.....	46
1.7. Audit: teorii, postulate, concept.....	46
1.7.1. Teoria auditului.....	47
1.7.2. Postulatele auditului.....	47
1.7.3. Concepte de audit.....	50
CAPITOLUL 2	
AUDITUL FINANCIAR-CONTABIL: DEFINIRE, OBIECTIVE, REGLEMENTĂRI.....	52
2.1. Definirea auditului financiar.....	52
2.2. Obiectivele auditului financiar.....	54
2.2.1. Aserțiunile (declarațiile) conducerii referitoare la conținutul situațiilor/ raportărilor financiare anuale.....	54
2.2.2. Obiective generale referitoare la categorii de tranzacții reflectate în rulajul conturilor.....	55
2.2.3. Obiective generale referitoare la soldurile conturilor.....	55
2.2.4. Obiective generale referitoare la conținutul și prezentarea situațiilor/ raportărilor financiare.....	56
2.3. Reglementări în domeniul auditului situațiilor financiare din România.....	57
2.3.1. Adoptarea Directivei Uniunii Europene nr. 2006/43/CE din 2006, privind auditul statutar.....	57
2.3.2. Reglementări în domeniul auditului statutar din România.....	58

2.4. Teste și întrebări de autoevaluare.....	62
2.4.1. Teste grilă.....	62
2.4.2. Întrebări de autoevaluare.....	63

CAPITOLUL 3

CADRUL CONCEPTUAL AL MISIUNILOR DE ASIGURARE REALIZATE DE UN AUDITOR FINANCIAR.....	65
3.1 Scopul efectuării unei misiuni de audit financiar-contabil	65
3.2. Responsabilitățile conducerii entității privind întocmirea situațiilor/raportărilor financiare	66
3.3. Responsabilitățile auditorului financiar privind auditarea situațiilor/raportărilor financiare	69
3.4. Răspunderea auditorului financiar privind descoperirea erorilor (denaturărilor) semnificative.....	71
3.5. Teste și întrebări de autoevaluare.....	75
3.5.1. Teste grilă	75
3.5.2. Întrebări de autoevaluare.....	76

CAPITOLUL 4

RIGORI ȘI PRINCIPII DE ETICĂ ALE AUDITORILOR FINANCIARI ÎN MISIUNILE DE AUDIT FINANCIAR.....	77
4.1. Codul etic în domeniul auditului financiar	77
4.2. Integritatea și obiectivitatea	83
4.3. Competența profesională.....	83
4.4. Confidențialitate.....	84
4.5. Comportamentul profesional.....	85

CAPITOLUL 5

PLANIFICAREA UNEI MISIUNI DE AUDIT FINANCIAR-CONTABIL....	86
5.1. Activități preliminare pentru realizarea unei misiuni de audit financiar-contabil	87
5.2. Convenirea asupra termenilor misiunii de audit financiar-contabil – scrisoarea de misiune	88
5.2.1. Identificarea cadrului de raportare financiară aplicabil pentru întocmirea situațiilor financiare	89
5.2.2. Acceptarea unor schimbări cu privire la termenii misiunii de audit	89
5.2.3. Exemplu de Scrisoare de misiune	90
5.3. Cunoașterea generală a clientului; proceduri analitice preliminare	91
5.4. Pragul de semnificație în auditul financiar-contabil	93
5.5. Evaluarea riscurilor specifice auditului financiar-contabil	95
5.5.1. Riscul inerent (RI).....	96
5.5.2. Riscul de control (RC).	100

5.5.3. Riscul de nedetectare (RN).....	100
5.6. Înțelegerea controlului intern și a sistemului contabil din entitate	105
5.6.1. Proceduri de obținere a unei înțelegeri a controlului intern.....	106
5.7. Strategia generală și planul de audit financiar-contabil	109
5.8. Caz aplicativ.....	113
5.9. Teste grilă și întrebări de autoevaluare	121
5.9.1. Teste grilă	121
5.9.2. Întrebări de autoevaluare.....	122

CAPITOLUL 6

PROBELE DE AUDIT FINANCIAR-CONTABIL ȘI PROCEDURI DE COLECTARE A ACESTORA.....	123
6.1. Conceptele de probe și proceduri de audit financiar-contabil.....	123
6.2. Gradul de adecvare și suficiență a probelor de audit financiar-contabil	124
6.3. Proceduri de colectare a probelor de audit financiar-contabil	127
6.4. Teste de audit financiar-contabil.....	132
6.4.1. Teste de evaluare a riscurilor	132
6.4.2. Teste ale controalelor.....	135
6.4.3. Procedurile de fond.....	135
6.5. Teste grilă și întrebări de autoevaluare	137
6.5.1. Teste grilă	137
6.5.2. Întrebări de autoevaluare.....	138

CAPITOLUL 7

ETAPELE DE REALIZARE A UNEI MISIUNI DE AUDIT FINANCIAR-CONTABIL	139
7.1. Etapa preliminară	140
7.2. Etapa de planificare.....	141
7.3. Etapa de lucru în teren – abordarea auditului financiar – contabil	142
7.3.1. Evaluarea controlului intern.....	143
7.3.2. Aplicarea procedurilor de fond	146
7.3.3. Efectuarea testelor de detaliu privind operațiunile (tranzacțiile)	150
7.3.4. Aplicarea testelor de detaliu privind soldurile	150
7.3.5. Aplicarea procedurilor analitice.....	152
7.4. Teste grilă și întrebări de autoevaluare	155
7.4.1. Teste grilă	155
7.4.2. Întrebări de autoevaluare.....	156

CAPITOLUL 8

AUDITUL CONTURILOR CUPRINSE ÎN SITUAȚIILE/RAPORTĂRILE FINANCIARE	157
--	-----

8.1. Aspecte generale și reguli de procedură privind auditul (controlul) conturilor cuprinse în situațiile financiare	157
8.2. Auditul (controlul) conturilor cuprinse în situația poziției financiare/bilanț	163
8.2.1. Auditul conturilor de capitaluri.....	163
8.2.2. Auditul imobilizărilor și amortismentelor	166
8.2.3 Auditul stocurilor	170
8.2.4. Auditul conturilor de creanțe	173
8.2.5. Auditul conturilor de trezorerie	176
8.2.6. Auditul conturilor de creditori	179
8.2.7. Auditul conturilor de impozite și taxe	182
8.3. Auditul situației poziției financiare (bilanțul) în ansamblu	184
8.4. Auditul (controlul) conturilor cuprinse în situația rezultatului global/contul de profit și pierdere	190
8.5. Auditul fluxurilor de trezorerie.....	194
8.6. Teste grilă și întrebări de autoevaluare	196
8.6.1. Teste grilă	196
8.6.2. Întrebări de autoevaluare.....	198

CAPITOLUL 9

AUDITAREA SOLDURILOR ÎN ÎNȚĂLĂȘI ȘI A EVENIMENTELOR ULTERIOARE DATEI DE ÎNȚĂLĂȘI A SITUAȚIILOR FINANCIARE ..	199
9.1. Auditarea soldurilor inițiale	199
9.1.1. Corectarea erorilor din perioadele contabile precedente.....	201
9.1.2. Auditarea modificărilor politicilor sau metodelor contabile.....	204
9.2. Auditarea recunoașterii sau prezentării în situațiile financiare a evenimentelor ulterioare	204
9.3. Auditarea estimărilor contabile.....	206

CAPITOLUL 10

FRAUDĂ ȘI EROARE ÎN AUDITUL FINANCIAR-CONTABIL	210
10.1. Caracteristicile fraudei și erorii	210
10.2. Responsabilități privind prevenirea și depistarea fraudei	211
10.3. Proceduri de evaluare a riscului de fraudă.....	212
10.4. Răspunsuri la riscurile evaluate de denaturarea semnificativă ca urmare a fraudei	213
10.5. Caz aplicativ.....	214
10.6. Întrebări de autoevaluare.....	216

CAPITOLUL 11

DOCUMENTAREA LUCRĂRILOR DE AUDIT FINANCIAR-CONTABIL.	217
11.1. Necesitatea întocmirii documentației într-o misiune de audit financiar-contabil.....	217
11.2. Forma și conținutul documentelor de lucru.....	218

11.3. Foile de lucru	220
11.4. Dosarele de lucru: dosarul exercițiului și dosarul permanent.....	221
11.4.1. Dosarul exercițiului / dosarul curent / anual.....	221
11.4.2. Dosarul permanent.....	225
11.5. Teste grilă și întrebări de autoevaluare.....	227
11.5.1. Teste grilă	227
11.5.2. Întrebări de autoevaluare	228

CAPITOLUL 12

CONCLUZIILE AUDITULUI, EMITEREA OPINIEI ȘI ELABORAREA RAPORTULUI DE AUDIT FINANCIAR-CONTABIL	229
12.1. Elaborarea concluziilor, emiterea opiniei și întocmirea raportului de audit financiar-contabil.....	229
12.2. Tipuri de opinii și rapoarte de audit financiar-contabil	233
12.3. Teste grilă și întrebări de autoevaluare.....	236
12.3.1. Teste grilă	236
12.3.2. Întrebări de autoevaluare	237

CAPITOLUL 13

CONTROLUL CALITĂȚII ACTIVITĂȚII DE AUDIT FINANCIAR-CONTABIL	238
13.1. Politicile și procedurile privind controlul calității societății (cabinetului) de audit financiar-contabil	238
13.2. Controlul calității desfășurat de auditorii membrii ai Camerei Auditorilor Financiar din România	241

CAPITOLUL 14

CAZURI PRACTICE DE AUDIT FINANCIAR.....	243
I. Audit privind imobilizările corporale și amortismentele	243
1.1. Informatii legate de client.....	243
1.2. Solicitarea auditului	246
1.3. Acceptarea mandatului.....	246
1.4. Obiectivele de audit privind imobilizarile corporale	252
1.5. Abordarea auditului conturilor de imobilizari cororale	254
II. Auditul privind conturile de trezorerie.....	271
2.1. Solicitarea unui audit financiar de trezorerie	271
2.2. Scrisoarea de angajament al auditorului	271
2.3. Prezentarea clientului	271
2.4. Contractul de audit financiar.....	274
2.5. Acceptarea mandatului.....	274
2.6. Angajamentul de confidențialitate	274
2.7. Cunoașterea clientului.....	274

2.8. Pragul de semnificație.....	274
2.9. Analiza riscurilor	275
2.10. Proceduri minimale de audit	275
2.11. Raportul de audit financiar al conturilor de trezorerie	306
III. Audit privind contul de profit și pierdere	308
3.1. Prezentarea societății auditate.....	308
3.2. Semnarea contractului de audit.....	309
3.3. Orientarea și planificarea auditului.....	318
3.4. Obiectivele de audit - prezentare generală.....	319
3.5. Testele de audit - prezentare generală.....	320
3.6. Probele de audit - prezentare generală.....	322
3.7. Sistemul de documente primare și fluxul lor informațional	331
3.8. Abordarea auditului conturilor de venituri și cheltuieli și a contului de profit și pierdere.....	331
3.9. Raportul de audit.....	367
IV. Auditul financiar privind conturile de personal, asigurări și protecția socială	368
4.1. Acceptarea mandatului și contractarea auditului financiar	368
4.2. Planificarea misiunii de audit financiar	377
4.3. Prezentarea generală privind derularea misiunii de audit financiar	379
4.4. Aprecierea controlului intern	390
4.5. Controlul conturilor	392
4.6. Raportul de audit financiar.....	400
V. Auditul financiar privind execuția bugetară la o instituție publică.	401
5.1. Spitalul Dr. Victor Babeș - prezentare generală	402
5.2. Auditul conturilor de execuție bugetară la instituțiile publice	408
5.3. Misiunea de audit.....	424
5.4. Raportul de audit.....	436
Anexe la cazul practic privind auditul conturilor de execuție bugetară.....	439
VI. Auditul financiar privind finanțarea din fonduri nerambursabile/ structurale.....	463
6.1. Descrierea proiectului.....	463
6.2. Prezentarea contractului de finanțare.....	466
6.3. Proceduri de audit realizate și constatările efective.....	467
6.4. Raportul privind constatările cu privire la verificarea cheltuielilor angajate în cadrul proiectului.....	472
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	475

PREFAȚĂ

Mărturisesc că am fost plăcut surprins când autorii acestei lucrări mi-au adresat invitația de a o prefața. Lecturarea mi-a dat convingerea că este o carte de valoare, scrisă de profesioniști, în frunte cu coordonatorul, și adresată, deopotrivă profesioniștilor și nu numai.

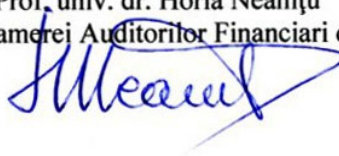
Cartea coordonată de prof. univ. dr. Victor Munteanu „*Auditul financiar-contabil - concepte, metodologie, reglementari cazuri practice*” începe prin a clasifica, în funcție de standardele și practica internațională în domeniu, conceptul de audit, diferitele tipuri de audit financiar, oprindu-se la ceea ce standardele internaționale și Directiva a VIII-a Europeană definesc ca fiind „auditul statutar”, adică auditul financiar efectuat asupra situațiilor financiare ale unei entități, în ansamblul lor.

Prezentând întregul flux al lucrărilor obligatorii de realizat potrivit normelor minimale, în succesiunea lor logică, începând cu planificarea auditului financiar-contabil și până la elaborarea raportului de audit și documentarea lucrărilor, cartea se constituie într-o lucrare de referință în domeniu, ce poate fi folosită cu succes de către studenți (licență și master), auditori stagiați, auditori financiari și alți specialiști dornici să pătrundă și să aprofundeze practicile în aceasta profesie, iar prin cazurile practice se constituie într-un adevărat ghid pentru auditorii financiari în exercițiul profesiei lor.

De remarcat ținuta și prezentarea pedagogică a lucrării, ceea ce facilitează lecturarea și activitatea de învățare a tinerilor economiști, auditori stagiați, dar și a managerilor de întreprinderi.

Cred în succesul deplin al acestei cărți care vine să îmbogățească colecția coordonatorului ce nu se află la prima lucrare în domeniu.

Prof. univ. dr. Horia Neamțu
Președintele Camerei Auditorilor Financiari din România

CUVÂNT ÎNAINTE

În strânsă legătură cu evoluțiile actuale ale situației economice, pe plan mondial, precum și în țara noastră, auditorul financiar este profesionistul care contribuie într-o măsură semnificativă, la asanarea climatului economic și la restabilirea încrederii în inițiativele, măsurile oneste și pertinente de depășire ale crizei economice.

Prin **profesionalism, atitudine, independență și transparență** în desfășurarea misiunilor de audit financiar, prin elaborarea unor rapoarte de calitate, **auditorul financiar satisface interesul public** manifestat cu privire la corectitudinea afacerilor supuse evaluării sale, îndeplinind, totodată și un important **rol social**.

Așteptările mediului de afaceri și în general, ale beneficiarilor rapoartelor de audit față de auditorii financiari sunt legate, în principal, de realizarea unor misiuni de audit de calitate, de natură să ofere **asigurări pertinente** cu privire la **realitatea și corectitudinea informațiilor cuprinse în situațiile financiare**.

Astfel, se poate da un mesaj foarte important cu privire la starea sănătății entităților auditate. În lumea afacerilor pe plan mondial, numele unor firme de audit a fost coroborat, uneori, cu eșecul sau cu fraudă în scandaluri de proporții¹. Din fericire, asemenea situații nu s-au ivit în țara noastră, auditorii financiari români bucurându-se de o bună reputație.

În acest context, lucrarea se ocupă cu studiul principiilor generale și a normelor profesionale ale auditului financiar-contabil, atât din punct de vedere teoretic-conceptual, cât și din punct de vedere practic-aplicativ. Demersul său metodico-didactic își propune să ofere celor interesați modalitățile cele mai eficiente pentru înțelegerea și aprofundarea tuturor aspectelor legate de auditul financiar, să le formeze o gândire logică, independentă, în practicarea acestei profesii, precum și deprinderile necesare pentru auditarea situațiilor financiare.

Din problematica auditului financiar, au fost alese și prezentate aspectele privind principiile și regulile specifice auditului financiar; definiția, obiectivele și reglementările auditului financiar; cadrul conceptual al misiunilor de audit financiar; principiile de etică ale auditorilor financiari; planificarea unei misiuni de audit financiar; probele de audit financiar și procedeele de colectare a acestora; etapele de realizare a unei misiuni de audit financiar; auditul conturilor cuprinse în situațiile financiare; fraudă și eroarea în auditul financiar; documentarea lucrărilor de audit financiar; concluziile auditului, emiterea opiniei și elaborarea raportului de audit financiar.

În acest sens, lucrarea se adresează, **în primul rând**, celor care în facultății (licență și master) sau alte forme de pregătire profesională studiază auditul financiar-contabil.

Ea este destinată, **în al doilea rând**, stagiarilor și practicienilor în domeniul auditului financiar-contabil, experților contabili, analiștilor financiari și altor specialiști care doresc să aprofundeze valențele informaționale ale acestui domeniu.

Tuturor acestora li se oferă problematica organizării, conducerii și derulării în limitele standardelor internaționale de (contabilitate și audit) și a actelor normative în domeniu elaborate în țara noastră, a unui angajament de audit financiar.

¹ a se vedea scandalurile Enron și Arthur Anderson

La redactarea lucrării ne-am folosit de o bogată legislație și literatura străină, dar mai ales autohtonă. Adresăm mulțumiri normalizatorilor români, organismului profesional (Camera Auditorilor Financiari) în domeniu, pentru străduința de a crea și apoi perfecționa un *sistem de audit financiar competitiv*.

Apreciam, de asemenea, interesul și competența profesională a specialiștilor din învățământul superior, cercetare și practică în domeniul auditului financiar-contabil pentru cărțile, studiile și punctele de vedere proprii ce au văzut lumina tiparului și care ne-au fost de un real folos în redactarea lucrării.

Ne-am bucurat de sprijinul calificat al editurii, tipografiei, redactorului și procesorilor de text, care s-au îngrijit de pregătirea operativă și apariția în cele mai bune condiții a lucrării, drept pentru care le mulțumim.

Mulțumim, aprioric, cititorilor noștri, studenți (licență și master), stagiați, cadre didactice, specialiști care vor avea răbdarea și interesul să lectureze și să folosească această carte.

Suntem conștienți de faptul că lucrarea poate fi îmbunătățită, că poate face obiectul unor reflecții critice, unor sugestii și propuneri. De aceea, vom fi recunoscători tuturor pentru recomandările transmise pe care le așteptăm cu atenția cuvenită și pe care le vom recepționa cu plăcere și distinsă considerație și le vom avea în vedere la o eventuală ediție.

București, martie 2019

În numele autorilor,

Coordonator,
Prof. univ. dr. Victor Munteanu

TERMINOLOGIE FOLOSITĂ ÎN AUDITUL FINANCIAR-CONTABIL

anomalie	= informație financiară deformată ca urmare a unor erori sau fraude; vezi și denaturarea;
asertiune privind situațiile/ raportările financiare	= ansamblul de criterii reținute (aprobate) de către conducerea entității pentru elaborarea situațiilor / raportărilor financiare;
aria de aplicabilitate a unui audit	= procedurile de audit care, în baza raționamentului auditorului și a Standardelor Internaționale de Audit, sunt considerate a fi adecvate în împrejurările date pentru atingerea obiectivului unui audit;
asigurare	= satisfacție a auditorului financiar cu referire la calitatea unei informații produsă de o persoană și destinată altor utilizatori, calitate apreciată în raport de criterii identificate. Natura și gradul de asigurare obținut sunt legate de natura și întinderea procedurilor puse în lucru, cât și de rezultatul acestora;
asigurare rezonabilă	= un nivel de asigurare ridicat, dar nu absolut, exprimat în raportul auditorului cu privire la faptul că informațiile auditate nu conțin greșeli semnificative;
audit intern	= o activitate de apreciere stabilită în cadrul unei entități ca un serviciu pentru entitate. Funcțiile includ, printre altele, examinarea, evaluarea și monitorizarea adecvării și eficacității controlului intern;
auditul statutar	= auditul situațiilor financiare anuale sau al situațiilor financiare anual consolidate, așa cum este prevăzut de legislația comunitară, transpusă în reglementările naționale;
auditorul statutar	= persoana fizică autorizată de către autoritatea competentă, respectiv Autoritatea pentru Supravegherea Publică a Activității de Audit Statutar, să efectueze audit statutar;
auditul situațiilor financiare	= obiectivul unui audit al situațiilor financiare este de a permite auditorului să exprime o opinie dacă situațiile financiare sunt întocmite, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu un cadru de raportare financiară aplicabil. Un audit al situațiilor financiare reprezintă o misiune de asigurare;
autoritățile competente	= autoritățile sau organele desemnate prin lege care sunt responsabile pentru reglementarea și/sau supravegherea publică a auditorilor statutari și a firmelor de audit sau pentru aspecte specifice ale acestora. Prin referința la autoritatea competentă se înțelege o trimitere la autoritățile sau organismele responsabile pentru funcțiile la care se face referire;

firma/cabinet de audit	= persoana juridică sau orice altă entitate, indiferent de forma juridică a acesteia, care este autorizată de autoritatea competentă, respectiv Camera Auditorilor Financieri din România, în conformitate cu prevederile Legii nr. 162/2017, să efectueze audit statutar;
cadru de raportare financiară aplicabil	= cadrul de raportare financiară adoptat de către management în întocmirea situațiilor financiare pe care auditorul l-a determinat ca fiind acceptabil având în vedere natura entității și obiectivul situațiilor financiare, sau care este cerut prin lege sau alte reglementări;
Camera Auditorilor Financieri din România	= persoana juridică autonomă înființată potrivit legii, care funcționează ca organizație profesională de utilitate publică fără scop patrimonial, în domeniul auditului financiar;
conducere	= cuprinde funcționarii și alte persoane care au funcții de nivel managerial superior. Conducerea include persoane însărcinate cu guvernarea doar în acele situații în care acestea îndeplinesc funcții de execuție;
controale de calitate	= politicile și procedurile adoptate de o firmă, menite să îi ofere o asigurare rezonabilă în legătură cu faptul că firma și personalul său respectă standardele profesionale și de reglementare, cerințele legale și că rapoartele emise de firmă sau de partenerii din cadrul misiunii sunt adecvate în împrejurările date;
control intern	= procesul proiectat și efectuat de cei care sunt însărcinați cu guvernarea, de către conducere și de alt personal pentru a oferi o asigurare rezonabilă în legătură cu atingerea obiectivelor entității cu privire la credibilitatea raportării financiare, eficacitatea și eficiența operațiilor și la respectarea legilor și reglementărilor aplicabile. Controlul intern cuprinde următoarele componente: <ul style="list-style-type: none"> • mediul de control; • procesul de evaluare a riscurilor entității; • sistemul informatic, inclusiv procesele de afaceri aferente, relevante pentru raportarea financiară, și comunicarea; • activitățile de control; • monitorizarea controalelor;
denaturarea	= o greșeală în situațiile financiare care poate apărea ca urmare a unei fraude sau a unei erori;
deturnarea de active	= implică furtul activelor unei entități și este adesea comis de angajați în sume relativ mici și nesemnificative. Poate implica, de asemenea, și conducerea care este de obicei mai în măsură să ascundă sau să disimuleze denaturările în așa mod încât să fie dificil de detectat;

domeniile și sisteme semnificative	= operațiuni sau sisteme cu incidență asupra situațiilor financiare;
dosarul de lucru	= ansamblul de documente culese sau întocmite de auditorul financiar care cuprind informații referitoare la realizarea auditului: natura, calendarul și întinderea procedurilor de audit efectuate cât și rezultatul acestor proceduri și concluziile la care ajunge auditorul pornind de la elemente probante culese; aceste dosare pot fi pe hârtie, pe microfilm, suport magnetic sau electronic sau pe orice suport de stocare a datelor
eroare	= greșeală neintenționată din situațiile financiare, apărută inclusiv prin omiterea unei valori sau a nepublicării acesteia;
estimare contabilă	= o aproximație a valorii unui element în absența unei metode precise de compensare;
eșantionarea în audit	= aplicarea procedurilor de audit la mai puțin de 100% din elementele din cadrul soldului unui cont sau unei clase de tranzacții astfel încât toate unitățile de eșantionare să aibă o șansă de selectare. Aceasta îi va permite auditorului să obțină și să evalueze dovezi de audit în legătură cu unele caracteristici ale elementelor selectate pentru a formula o concluzie sau a ajuta la formularea unei concluzii în legătură cu populația din care este extras eșantionul. Eșantionarea în audit poate utiliza fie o abordare statistică, fie una nestatistică;
fraudă	= act intenționat întreprins de una sau mai multe persoane din cadrul conducerii, cei însărcinați cu guvernanta, angajați sau terțe părți, care implică folosirea unor înșelătorii pentru a obține un avantaj ilegal sau injust. Două tipuri de denaturări intenționate sunt relevante pentru auditor: denaturări care rezultă dintr-o raportare financiară frauduloasă și denaturări care rezultă din denaturarea de active;
grad de adecvare	= măsura calității dovezilor, care reprezintă relevanța și credibilitatea lor pentru a le susține sau pentru a detecta greșeli în clase de tranzacții, solduri de conturi, precum și în prezentări și afirmațiile asociate;
guvernanta	= descrie rolul persoanelor cărora le este încredințată supervizarea, controlul și conducerea unei entități. Cei însărcinați cu guvernanta sunt, în mod obișnuit, răspunzători pentru asigurarea îndeplinirii obiectivelor entității, pentru raportarea financiară și raportarea către părțile interesate. În cadrul celor însărcinați cu guvernanta se include conducerea executivă doar atunci când aceasta îndeplinește astfel de funcții;
misiune de asigurare	= o misiune în care un practician exprimă o concluzie menită să îmbunătățească gradul de încredere al utilizatorilor cărora

	<p>le este destinat, alții decât partea responsabilă, în legătură cu rezultatul evaluării sau măsurării obiectului acesteia, în raport cu anumite criterii. Rezultatul evaluării sau măsurării unui anumit subiect al misiunii este reprezentat de informațiile care rezultă din aplicarea criteriilor asupra obiectului. Potrivit „Cadrului Internațional pentru Misiunile de Asigurare” există două tipuri de misiuni de asigurare care sunt permise să fie efectuate de un practician: o misiune de asigurare rezonabilă și o misiune de asigurare limitată;</p>
misiune de asigurare rezonabilă	= obiectul unei misiuni de asigurare rezonabilă constă în reducerea riscului unei misiuni de asigurare la un nivel acceptabil de scăzut, în împrejurările concrete ale misiunii respective, ca bază pentru o formă pozitivă de exprimare a concluziei auditorului financiar;
misiune de asigurare limitată	= obiectul unei misiuni de asigurare limitată constă în reducerea riscului unei misiuni de asigurare, la un nivel acceptabil în împrejurările concrete ale misiunii, dar în condițiile în care acel risc este mai mare decât în cazul unei misiuni de asigurare rezonabilă, și ca urmare va servi ca bază pentru o formă negativă de exprimare a concluziei auditorului financiar;
misiune de revizuire	= obiectul unei misiuni de revizuire este de a-i permite unui auditor să stabilească dacă, pe baza procedurilor care nu oferă toate probele necesare unui audit, orice atrage atenția auditorului îl poate determina pe acesta să considere că situațiile financiare nu sunt întocmite, în toate aspectele semnificative, în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil;
misiune privind procedurile convenite	= misiunea prin care un auditor se angajează să efectueze acele proceduri de natura unui audit, asupra cărora auditorul a convenit împreună cu entitatea și orice altă terță parte interesată și să raporteze asupra constatărilor efective. Destinatarul raportului trebuie să își formeze propriile lor concluzii pe baza raportului auditorului. Raportul este adresat exclusiv acelor părți care au convenit asupra procedurilor care urmează să fie efectuate, deoarece alte persoane care nu cunosc motivele pentru care au fost aplicate procedurile ar putea interpreta în mod eronat rezultatele;
opinie	= raportul auditorului conține o exprimare clară, în scris, a opiniei asupra situațiilor financiare. O opinie fără rezerve este exprimată atunci când auditorul ajunge la concluzia că situațiile financiare oferă o imagine fidelă și reală sau sunt prezentate cu fidelitate, în toate aspectele semnificative, în conformitate cu cadrul de raportare financiară aplicabil;

organismul de supraveghere publică a activității de audit statutar	= Autoritatea pentru Supravegherea Publică a Activității de Audit Statutar– ASPAAS, organism înființat în România, în scopul supravegherii în interes public a activității de audit statutar, cu respectarea cerințelor Directivei 2014/56/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind auditul legal al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare consolidate;
planificarea auditului	= elaborarea unei strategii generale și prezentarea detaliată a naturii, calendarului și întinderii lucrărilor de audit financiar;
prag de semnificație	= informația este semnificativă dacă omiterea sau înregistrarea ei greșită ar putea influența deciziile economice luate pe baza informațiilor financiare. Pragul de semnificație depinde de mărimea elementului sau erorii judecate în împrejurările specifice ale omisiunii sau înregistrărilor eronate. Astfel, pragul de semnificație oferă mai degrabă un prag sau un punct limită de comparație și nu constituie o caracteristică calitativă principală pe care trebuie să o aibă o informație pentru a fi utilă;
probe de audit	= totalitatea informațiilor folosite de auditor pentru a ajunge la concluziile pe care se bazează opinia de audit. Probele de audit includ informațiile cuprinse în documentele justificative și înregistrările contabile care stau la baza situațiilor financiare, precum și informații coroborate din alte surse;
referențial contabil	= ansamblul de criterii, principii, etc. utilizate pentru întocmirea situațiilor financiare care se aplică la nivelul uneia sau mai multor țări;
risc de audit	= riscul ca auditorul financiar să exprime o opinie incorectă prin faptul că au fost cuprinse în situațiile financiare erori semnificative; el se divide în: risc inherent, risc de control, risc de nedetectare;
riscul inherent	= posibilitatea ca soldul unui cont sau o categorie de tranzacții să comporte erori semnificative-izolate sau cumulate cu erori în alte solduri sau categorii de tranzacții datorate insuficienței controlului intern;
riscul de control	= riscul ca o eroare semnificativă într-un sold sau într-o categorie de tranzacții să nu fie prevenită, detectată sau corectată la timp prin sistemul contabil și de control intern existent
riscul de nedetectare	= riscul ca procedurile de control puse în lucru de către auditorul financiar să nu reușească să detecteze o eroare într-un sold sau într-o categorie de tranzacții semnificative;
scrisoare de misiune	= scrisoare ce confirmă acceptarea de către auditorul financiar a unui angajament de audit; în aceasta sunt cuprinse obiectivul și întinderea auditului financiar, precum și responsabilitățile față de client și forma raportului de audit;

scepticism profesional	= o atitudine a auditorului financiar care include o gândire dubitativă, prudentă și o evaluare critică a dovezilor (probelor);
sistem de control intern	= ansamblul de politici și proceduri puse în aplicare de către conducerea unei entități în vederea asigurării unei gestionări riguroase și eficiente a activităților. Acest procedeu implică respectarea politicilor de gestiune, protejarea activelor, prevenirea și detectarea fraudelor și erorilor, exactitatea și exhaustivitatea înregistrărilor contabile;
teste de procedură	= teste care permit obținerea de elemente probante privind eficacitatea: <ul style="list-style-type: none"> • conceperii sistemelor contabile și de control intern, adică dacă acestea au fost corect concepute pentru a putea preveni, detecta și corija erorile semnificative; • funcționării controlului intern pe tot parcursul exercițiului financiar;

CAPITOLUL 1

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND AUDITUL – PRINCIPII ȘI REGULI SPECIFICE ACESTUI DOMENIU

1.1. Repere privind evoluția istorică a auditului

Abordarea sistematică a cercetării conceptuale și arhitecturale privind auditul are în vedere delimitarea și definirea într-un context istoric a evoluției mediului economic, social, politic și cultural în care s-a dezvoltat această funcție a organizației.

Cererea pentru ambele tipuri de audit, extern și intern, își are originea din necesitatea de a dispune de unele mijloace de verificare independente pentru a reduce erorile înregistrărilor efectuate, activele delapidate și fraudă în diferite organizații.

Rădăcinile auditului, ca termen general, sunt descrise în mod intuitiv de istoricul contabil Richard Brown în anul 1905 astfel: „*Originea auditului se întoarce în timpuri mai puțin îndepărtate decât contabilitatea..... Ori de câte ori progresul civilizației a creat premisele ca unei singure persoane să-i fie încredințată fie și într-o anumită măsură, proprietatea alteia, utilitatea unei verificări asupra fidelității acesteia devine evidentă*²”.

Istoricii cred că sistemele formale de verificare a înregistrărilor și păstrare a evidențelor au fost instituite în urmă cu 4000 de ani î.H. de către guvernele și afaceriștii din Orientul Apropiat pentru a atenua îngrijorările privind corecta contabilitate a încasărilor și plăților și colectării taxelor. Aceste guverne, se temeau în principal de oficiali incompetenți predispuși la a înregistra erori și inexactități contabile, precum și funcționari corupți, care erau motivați de a comite posibile fraude, ori de câte ori aveau ocazia. Obiectivele acestor tipuri de activități erau legate de pedepsirea persoanelor care deturnau fonduri. Evoluții similare au apărut în timpul dinastiei Zhao din China (1122-256 î.Hr.). Indiciile și necesitatea auditurilor pot fi urmărite înapoi în timp până la finanțele publice ale sistemelor din Babylonia, Grecia, Imperiul Roman, etc.; toate dezvoltând un sistem detaliat de verificare și supra-verificare.

1.1.1. Evoluția auditului pe plan mondial

Originea meseriei de auditor este foarte veche cu toate că nu a fost cunoscută sub această denumire, deoarece în mărturiile timpului istoria contabilității era similară cu istoria economică. O certitudine a descoperirilor istorice este însuși faptul că dezvoltarea vieții

² Mautz, R.K. H.A. Sharaf, *The Philosophy of Auditing*, Sarasota, FL: American Accounting Association, 1961;

sociale și formarea statelor nu s-au putut realiza fără colectarea de impozite și taxe, toate acestea determinând necesitatea de a ține socoteli și, în consecință, de a face calcule.

Încă din antichitate, s-a ajuns la ideea că o bună gestionare a patrimoniului se poate realiza doar prin respectarea unor proceduri și reguli de control financiar, aspecte care au stat la baza descoperirii contabilității ca știință, ele fiind respectate chiar după mii de ani.

Un exemplu concludent în acest sens este celebrul cod al lui Hamurabi, care reprezintă o culegere de legi comerciale, cioplite într-un bloc de diorit. În aceste legi erau stipulate relații de comunicare concrete între producătorii și utilizatorii de informații economice, care impuneau obligativitatea folosirii unui plan și a unor norme contabile precise, capabile să asigure, fiecărei părți care participă la o tranzacție, informații cu valori egale. Un articol cuprindea următorul text: „Dacă negustorul a dat agentului său ulei, lână, grâne sau orice altfel de marfă pentru a o vinde, agentul înscrie prețul lor pe un document pecetluit și îl restituie negustorului”. În alt articol era prevăzut: „Dacă agentul a uitat să ia un astfel de document pecetluit, comisionul agentului nu se ia în calcule”³.

Documentele pecetluite demonstrează apariția, încă de atunci, a documentelor justificative și a celor care atestă efectuarea unor tranzacții comerciale. În Egiptul antic, exista o tehnică de control a corectitudinii înregistrărilor din contabilitate concretizată în faptul că doi scribi consemnau, în mod independent, aceeași operațiune.

O altă tehnică similară era folosită de către babilonieni și consta în scrijelirea operațiunilor pe o tăbliță de lut originală, care era apoi învelită într-o altă tăbliță martor, ulterior sigilată de scrib, comerciant și martori. Astfel nu se puteau aduce modificări originalului decât prin distrugerea tăbliței martor.

Această formă primitivă de contabilitate generală permitea utilizarea conturilor colective și recapitulative, fiind posibilă stabilirea unor comparații viabile de la o perioadă la alta.

Prin aceste date istorice, descoperim izvorul unui principiu al contabilității – principiul permanenței metodelor – care impune înregistrarea în contabilitate și prezentarea elementelor patrimoniale precum și a rezultatelor, astfel încât să se asigure comparabilitatea în timp a informațiilor contabile.

O evoluție spectaculoasă a sistemului contabil s-a realizat în jurul anului 1700 î.e.n., fapt consemnat în papirusurile bibliotecii din Alexandria⁴. Din aceste înscrisuri, s-au dezvoltat teorii conform cărora contabilitatea a existat, iar ca importanță s-a situat pe aceeași treaptă cu astronomia, filosofia sau muzica. Este un lucru evident că schimburile internaționale au contribuit într-o mare măsură la progresul științei contabilității, deoarece negustorii, prin contactul permanent cu diversele state cu care intrau în legături comerciale, dobândeau noi cunoștințe în această materie și le transformau în experiențe utile. Astfel, erau negustori egipteni, fenicieni, greci și romani, care țineau o contabilitate riguroasă bazată pe procedeele și regulile existente în manualele de contabilitate.

Principiul prudenței, potrivit căruia nu este admisă supraevaluarea elementelor de activ și a veniturilor, respectiv subevaluarea elementelor de pasiv și a cheltuielilor, a anticipat activitățile de verificare ale fiscului.

Sistemele contabile vechi, care la o primă analiză par simple, demonstrează o forță și un raționament sistematic foarte evoluat pentru acea perioadă. Tehnicile contabile utilizate de egipteni, greci și romani sunt valoroase pentru actualele evidențe contabile,

³ Collins L.; Valin G. – Audit et controle interne, 4 edition, Editura Dalloz, Paris, 1992, pag.4.;

⁴ Ibidem 1, pag. 5;

deoarece permiteau o serie de operații diversificate. Astfel, egiptenii, în sistemul lor bancar, realizau viramente directe de fonduri dintr-un cont în altul și practicau contabilitatea în domeniul agricol, care ținea cont de expresia „ceea ce rămâne de primit și ceea ce este încă de vânzare”⁵

Printr-o analiză a expresiei vechi, ceea ce rămâne de primit reprezintă, de fapt, sumele rămase de încasat de la clienți, iar în textul ceea ce este încă de vânzare, recunoaștem o formă străveche de inventariere.

O anticipare a tehnicilor și standardelor actuale de audit este demonstrată de către egipteni, la care colectarea se înregistra de către doi reprezentanți independenți, aleși din rândul persoanelor oficiale și de încredere.

Comparând această tehnică veche cu regulile de etică profesională actuale, se observă că independența, integritatea, obiectivitatea și competența profesională a specialistului contabil, indiferent de perioada de timp, reprezintă norme de conduită obligatorii.

În antichitate, atât grecii, cât și romanii, dispuneau de un sistem complex și diversificat de analizare și verificare a tranzacțiilor financiare.

Conturile publice erau ținute în Grecia antică de către oamenii bisericii, de regulă sclavi, iar verificarea lor era realizată de către persoane numite controlori, practic asimilați cu auditorii, lucru demonstrat și prin faptul că se controlau toate plățile și încasările, care implicau fonduri publice.

În Roma antică, o mare importanță o dețineau questorii, care aveau sarcina să se informeze și să controleze conturile magistraților din Imperiul Roman. Această practică se realiza prin informarea și verificarea verbală a fondurilor, prin ascultarea opiniilor mai multor persoane, ceea ce dă naștere la tehnica auditului.

În concluzie, această tehnică exista pentru a controla modalitatea de administrare a fondurilor și a patrimoniului.

În perioada de organizare, Republica Romană (între 509 î.e.n. și 27 î.e.n.) deținea un organism statal denumit „Comitia Tributa”, care avea competența de a alege questorii și edilii curuli. Questorii aleși se ocupau cu administrarea tezaurului public, a arhivelor statului, iar edilii curuli supravegheau funcționarea piețelor și se ocupau de aprovizionarea orașului, precum și de vânzarea vitelor sau a sclavilor.

Importante sunt și principiile romane conform cărora ținerea conturilor se realiza de către o a treia persoană într-un document numit jurnalul primei înregistrări. Romanii utilizau cuvinte care identificau diferite tipuri de tranzacții, precum termenii debit și credit, care sunt elementele de bază ale unui sistem contabil în partidă dublă. Datorită utilizării acestui sistem de contabilitate antică, romanii puteau să analizeze beneficiile dobândite și pierderile suferite în cadrul unei tranzacții.

O altă mărturie a originii auditului o găsim în istoria Chinei, care a asociat în mod surprinzător practicile de bună gestiune cu utilizarea auditului. În acest sens, în perioada dinastiei Zhon (sec. XI î.e.n.) s-au scris texte ce descriu metodele și practicile unei bune gestiuni⁶ fapt ce i-a influențat pe chinezi de-a lungul mai multor generații.

În timpul dinastiei Tang (anul 736 e.n.) a fost introdusă o reformă a sistemului de control al finanțelor publice. Astfel, pe de o parte, s-a realizat o reformă bugetară, bazată pe introducerea și identificarea actelor și cheltuielilor fiecărui departament de

⁵ Ibidem 1, pag. 7;

⁶ Ibidem 1, pag. 8;

administrație, prin folosirea liniilor bugetare și, pe de altă parte, responsabilitatea pentru audit a fost transferată de la Ministerul de Finanțe la un serviciu independent, atașat Ministerului de Justiție.

Tot în China (sec. XV î.e.n.), Qiu Jun a avansat ideea necesității unui sistem informațional de calitate. El a îmbunătățit nomenclatorul contabil prin introducerea obligației de raportare și, astfel, a dat o mare importanță auditului. Controlul prin verificarea mărturiilor, prin compararea informației ce provine din două surse de înregistrare, independente una de alta, a fost întotdeauna unul dintre mijloacele de control cele mai răspândite și utilizate pentru a utiliza protecția bunurilor și fiabilitatea informațiilor.

Prima atestare istorică a acestei tehnici datează din anul 1280, când papa Nicolas al II-lea l-a pus pe notarul său să realizeze un „duplicata” al tuturor documentelor contabile înregistrate, cu scopul de a se putea verifica exactitatea muncii propriului său contabil.

Verificările empirice ale mărturiilor s-au făcut încă din cele mai vechi timpuri, în special la sumerieni, care verificau dacă numărul sacilor de grâu intrați în magazine corespundea cu numărul sacilor livrați de fermieri – principiu care se regăsește și azi în verificarea stocurilor produselor finite cu intrările de marfă în magazinul propriu al unității și marfa vândută la clienți.

Însuși Luca Paciolo⁷ recunoscuse importanța unor aspecte de control financiar. Un exemplu clar era faptul că soldul contului de casă este întotdeauna în debit, mai ales, că el a fost foarte categoric în a recomanda inventarierea, pentru a evita producerea unor neconcordanțe.

Perioada Evului Mediu se distinge prin aceea că biserica și administrațiile publice au exercitat o mare influență în dezvoltarea contabilității, iar rolul decisiv l-au avut tehnicile introduse de personalitățile marcante ale acelor timpuri; Charlemagne a introdus sistemul informațional de gestionare a domeniilor și proprietăților imperiale, iar celebra familie de Medicis a dezvoltat contabilitatea analitică. Tot din această perioadă datează și celebra publicație, în primă ediție, a călugărului franciscan Luca Paciolo (1494) „Suma di aritmetica, geometrica proportioni et proportionalita”. În această lucrare, autorul recunoaște că nu el a creat contabilitatea, ci a descris tehnicile și metodele folosite pentru o bună gestionare a patrimoniului. Lucrarea conține 36 de capitole despre contabilitate sub denumirea „de computis et scripturis”, iar un capitol numit „Doppia scrittura” se referă în exclusivitate la dubla înregistrare, dând o explicație clară și detaliată a utilizării acesteia.

Luca Paciolo susținea necesitatea de a avea o contabilitate sinceră. El insera „Lausdeo” în prima zi a anului și lua ca punct de pornire al înscrisurilor un inventar fizic al activelor și pasivelor la această dată, insistând asupra necesității de a face întregul inventar într-o singură zi, pentru a da utilizatorului o informație precisă a „situației”, în timpul cel mai scurt. Această „situație” conținea controlul de pierderi și profituri, capital, activul și pasivul.

Obiectivul urmărit de Luca Paciolo – fidelitatea situațiilor – se răsfrânge, în timp, asupra tehnicilor contabile luând forma principiului fundamental al unei misiuni de audit.

În prezent, obiectivul unei misiuni de auditare a situațiilor financiare este de a permite auditorului să exprime o opinie potrivit căreia situațiile financiare au fost stabilite

⁷ Luca Paciolo a fost un călugăr franciscan, care se ocupa de tinerea registrelor mănăstirii și care a fost numit întemeietorul contabilității în partida dublă;

în toate aspectele lor semnificative, conform unei referințe contabile identificate. Pentru a exprima opinia sa, auditorul folosește una din următoarele două formule echivalente: „dau o imagine fidelă” sau „prezintă în mod sincer toate aspectele semnificative”⁸.

Identificarea schimburilor comerciale a generat apariția instituțiilor diversificate pe obiecte de activitate, care a dus la un număr tot mai mare de conturi ce particularizează elementele patrimoniale și, astfel, a fost necesară prezentarea acestora în tablouri de situații, care sunt figurate și astăzi sub denumirea de situații financiare.

De asemenea, complexitatea înregistrărilor contabile s-a realizat datorită introducerii unui număr mare și diversificat de impozite și taxe. Toate acestea au obligat entitățile patrimoniale să furnizeze mai multe informații asupra activităților și au provocat dezvoltarea analitică și sistematică a contabilității. Valabilitatea informațiilor furnizate este validată de către sistemele de control financiar de activitățile de audit financiar.

În acest sens, Parlamentul britanic a promulgat „Legea companiilor britanice pe acțiuni”, ce prevedea obligativitatea ca unul sau mai mulți acționari ai companiei să verifice veridicitatea datelor din bilanțul contabil, ca mai târziu, în „Legea companiilor” din anii 1855, să fie impusă și verificarea bilanțului de către o persoană independentă numită verificator.

Verificarea internă (auditul intern) a fost suficientă atât timp cât compania nu avea afaceri și puncte de lucru în alte state. Odată cu extinderea companiilor profitabile peste granițele țării a apărut nevoia imperioasă a unui verificator independent care să valideze informațiile furnizate de bilanț.

Din secolul al XX-lea, încep să se emită legi prin care să fie recunoscută oficial importanța verificării prin audit și chiar se impune obligativitatea ei, precum și a publicării bilanțului, pentru ca acesta să redea „o imagine fidelă și exactă ” a patrimoniului. Dezvoltarea auditului și a controlului intern, alături de dezvoltarea contabilității au fost rezultatul muncii și concluziilor desprinse de către contabili și asociațiile de auditori ca un rod al experiențelor dobândite de aceștia și nu ca o consecință sau o impunere legislativă.

Inițial, controlul financiar (intern) a fost conceput de către proprietarii de întreprinderi pentru a limita riscul fraudelor și pentru a li se face o analiză amănunțită a situației unității, apoi s-a dezvoltat ideea prin care controlul este obligatoriu pentru a se evita erorile de ordin contabil.

Auditul, respectiv examinarea de către o persoană independentă și competentă a fidelității reprezentărilor contabile și financiare, constituie cheia de boltă pentru probitatea și credibilitatea tranzacțiilor economice. De aceea, amploarea și complexitatea operațiunilor și tranzacțiilor, efectuate de entitățile economice, ca și dezvoltarea continuă a mediului economic în care acestea își desfășoară activitățile, au determinat în mod hotărâtor și evoluția auditului.

Auditul a pornit de la o corectare specifică a fraudelor în documentele financiar-contabile, a continuat cu aprecierea globală de fidelitate a situațiilor (rapoartelor) emise de entitățile economice și cu analiza critică a structurilor acestora și evaluarea procedurilor utilizate la întocmirea situațiilor, iar în prezent este orientat, în mare măsură, spre evaluarea modului de respectare, de către managementul entităților, a principiilor economicității, eficienței în utilizarea resurselor financiare. Periodizarea cea mai elocventă a evoluției auditului este cea realizată de Collins L. și Valin G. (tabelul nr. 1.1).

⁸CECCAR – Norme Naționale de Audit, 1999, București, pag. 17;

Tabelul nr. 1.1. – Prezentarea sintetică a evoluției auditului

Perioada	Ordonatori de audit	Auditori	Obiectivele auditului
Până la 1700	Regi, împărați, biserici și statul	Oamenii bisericii sau scribi	Pedepsirea hoților pentru deturnarea fondurilor. Protejarea patrimoniului
1700-1850	State, tribunale comerciale și acționari	Contabili	Reprimarea fraudelor și pedepsirea autorilor. Protejarea patrimoniului.
1850-1900	State și acționari	Profesioniști contabili sau juriști	Evitarea fraudelor și erorilor și atestarea fiabilității situațiilor financiare istorice.
1900-1940	State și acționari	Profesioniști în audit și contabilitate	Evitarea fraudelor și atestarea fiabilității bilanțului.
1940-1970	State, bănci și acționari	Profesioniști în audit și contabilitate	Atestarea sincerității și regularității situațiilor financiare istorice.
1970-1990	State, terți și acționari	Profesioniști în audit, contabilitate și consiliere	Atestarea calității controlului intern și respectarea normelor contabile și normele de audit.
După 1990	State, acționari, bănci și terți	Profesioniști în audit, contabilitate și consiliere	Atestarea imaginii fidele a conturilor și calitatea controlului intern în respectarea normelor. Protecția împotriva fraudelor internaționale.

Sursa: Collins Lionel et Valin Gerard –Audit et contrôle interne,
Ed. Dalloz Paris, 1992, pag 17.

În America apar primele semne de conceptualizare a contabilității după anul 1887, odată cu crearea Institutului American al Experților Contabili Autorizați⁹. Profesia de auditor capătă noi valențe în anul 1933, când Bursa din New York impune companiilor importante să-și prezinte situațiile financiare certificate de către un contabil independent și să anexeze raportul de audit. Raportul de audit devine astfel un element obligatoriu al situațiilor financiare pentru companiile cotate la Bursă.

Odată cu crearea Standardelor de Audit General Admise¹⁰, obiectivele auditului au evoluat. În conformitate cu ele, raportul de audit determină gradul de fidelitate a situațiilor financiare, evaluează sistemul de control financiar, dar, mai ales, detectează fraudele și erorile găsind soluții pentru eliminarea lor și a cauzelor care le-au produs.

Ca urmare a cercetării efectuate, putem desprinde ideea că evoluția auditului în societate este graduală.

Până în secolul al XVIII-lea a existat o formă empirică a auditului, iar lucrările de acest gen aveau drept scop prevenirea fraudelor sau descoperirea lor și pedepsirea hoților; ele erau comandate de către regi, împărați, biserică și stat. Auditorii aveau un anumit statut social în epoca respectivă, de obicei erau preoți sau contabili, practic toți erau

⁹ AICPA – American Institute of Certified Public Accountants;

¹⁰ GAAS – General Accepted Auditing Standards;

considerați specialiști cărora le erau recunoscute calitățile morale. Din sec. al XVIII-lea auditorii erau numiți din rândul celor mai buni contabili, lucrările de audit erau cerute de către stat, acționari sau bănci în scopul de a se găsi soluții optime de păstrare a integrității patrimoniale și de a se prezenta publicului forma cea mai fidelă.

În sec al XIX-lea, auditorii sunt deja profesioniști recunoscuți, lucrările de audit sunt comandate de stat, bănci și acționari, având drept obiect evitarea fraudelor și a erorilor, atestarea controlului financiar, confirmarea că se respectă regulile contabile, precum și prezentarea în raportul de audit a imaginii fidele a patrimoniului.

În concluzie, auditul a fost cunoscut ca o specializare distinctă a contabilității în preajma sec al XVIII-lea, fără a se cunoaște o datare sau o localizare exactă.

La începutul secolului al XIX-lea, în Marea Britanie, odată cu crearea cabinetelor de audit., controlorii sau revizorii au primit denumirea de auditori. În acea perioadă, misiunea cabinetelor de audit consta în inventarierea bunurilor unei societăți aflate în prag de faliment. Cabinetele de audit s-au reorganizat după anii '70 sub forma rețelelor internaționale de audit, care au ajuns într-un timp relativ scurt la un nivel de omogenitate atât ca metodă de lucru, cât și al calității prestațiilor, astfel încât singura reclamă pe care și-au făcut-o au fost performanțele lor excepționale. Cabinetele de audit variază ca mărime de la un singur membru până la 10.000 de auditori. Crearea cabinetelor de audit a fost necesară datorită complexității lucrărilor de audit, atât ca sferă de cuprindere, cât și ca întindere în timp pentru efectuarea lor. Acestea cuprind auditori specializați pe câte o grupă de elemente ce analizează în amănunțime în special aspectele legate de respectarea standardelor internaționale de contabilitate (de ex. Specialiști în domeniul imobilizărilor sau în domeniul bancar etc.). În Anglia, pentru a nu-și face concurență, auditorii au format primele asociații profesionale, mai ales pentru a-și păstra reputația folosirii unor tehnici contabile performante.

Din punctul de vedere al independenței, se poate spune că un cabinet de audit mare nu este dependent de un client prin prisma onorariului, deoarece acesta reprezintă practic o cifră mică în comparație cu cifra de afaceri anuală a cabinetului de audit. Marile cabinete de audit pot diviza munca în echipă, deoarece dispun de o varietate de specialiști care pot realiza munca de analiză a datelor în paralel, clientul câștigând astfel timp.

Auditorii și experții ce alcătuiesc personalul din cabinetele de audit sunt ierarhizați, în funcție de pregătire, competențe și practica în profesie, pe cinci trepte ierarhice. Datorită acestor motive nu vom putea găsi structuri organizatorice ale personalului în două cabinete de audit¹¹.

În continuare (în figura nr. 1.2), este prezentată comparativ denumirea ierarhică a treptelor profesiei de auditor, atât în sistemul francez, cât și în cel anglo-saxon.

Trepte	Cabinete de audit din Franța	Experiență	Cabinete de audit anglo - saxone
Treapta I	Expert contabil - asociat	Peste 10 ani	Partener (asociat)
Treapta II	Șef de grupă sau lucrare	5 – 10 ani	Manager (Director)
Treapta III	Asistent de lucrare	2 – 5 ani	Auditor senior
Treapta IV	Asistent confirmat	2 ani	Auditor semi - senior
Treapta V	Asistent debutant	0 ani	Junior

¹¹ O Reilley V M ; Defliese P L; Jaenike H R – Montgomery's auditing, Editura a XI, 1990, pag. 28;

Treapta I există de obicei în marile cabinete de audit. Specialiștii de aici verifică activitatea de audit și iau decizii specifice. Partenerul este și unul dintre proprietarii firmei și poartă răspunderea finală în realizarea auditului și în deservirea clientului.

Cei care îndeplinesc această funcție au următoarele atribuții:

- atragerea clientelei, discuții cu managementul unității auditate;
- semnarea contractelor și a rapoartelor de audit;
- verificarea calității lucrărilor efectuate;
- managementul cabinetului de audit..

Treapta II este formată din persoanele care au responsabilitatea realizării programelor de audit. Managerii sprijină auditorul superior în planificarea și gestionarea auditului, verifică activitatea auditorului superior și gestionează relațiile cu clientul. Ei se ocupă de repartizarea echipelor de auditori ce pleacă pe teren, fixându-le obiectivele.

Treapta III cuprinde categoriile de specialiști ce dirijează asistenții pentru a culege probe de audit din teren, precum și valorificarea rezultatelor. Ei verifică și supervizează activitatea personalului subordonat.

Treptele IV și V sunt reprezentate de executanții programelor, cei care efectuează calculele și alte sarcini practice care le sunt date de seniori, dar sub stricta supraveghere a acestora.

În opinia noastră, cabinetele mici dezvoltă relații mai apropiate cu clienții lor prin faptul că intră în contact cu ei un timp mai îndelungat.

Astfel, este preferabil ca unitățile patrimoniale să-și schimbe periodic cabinetele de audit solicitate, din următoarele considerente:

- Este verificată și activitatea auditorului precedent
- Unitatea auditată obține și alte opinii profesionale
- Nu există riscul ca auditorul să se identifice cu managementul și stilul de lucru al companiei auditate

Piața internațională a auditului a fost și este dominată de rețelele internaționale, formate din marile cabinete de audit. Prima rețea de acest gen a fost grupul “Big Eight”¹². În anul 1986 prin unirea firmelor Peat Marwick Mitchell cu K.P.M.G. cabinetul cel mai mare de audit devine K.P.M.G., având o cifră de afaceri de peste 3 miliarde de dolari și 60 000 de angajați repartizați în 115 țări. Fuziunile de mari cabinete de audit nu s-au oprit aici, în 1989 au fuzionat cu Arthur Young cu Ernst&Whinney devenind Ernst&Young, iar anul 1990 Deloitte Haskings&Stells s-a unit cu Touche Ross și cu un cabinet japonez Tomatsu, devenind Deloitte&Touche&Tomatsu.

Aceste mari restructurări formează în 1996 “Big Six”¹³, ierarhizare prezentată în revista “La profession comptable” (prezentată în tabelul nr. 1.2):

¹² Marele opt – grupul celor opt;

¹³ Marele șase – grupul celor șase;

Tabelul nr. 1.2.

Rețeaua internațională a cabinetelor de audit ce formează grupul "Big Six"

Denumirea rețelei internaționale	Clienți importanți	Cifra de afaceri	Colaboratori
KPMG	General Electric, Xerox	6.000	77 200
Ernst&Young	Coca-Cola, Mc Donald s	6020	72 809
Arthur Andersen Texaco	United Airlines	5701	64 270
Cooper&Lybrand	Ford, AT&T	5220	59 700
Deloitte&Touches&Tomatsu	General Motors, Procter&Gamble	5000	56 000
Price Waterhouse	IBM, Du Pont	3890	49 000

Sursa: La profession comptable, no.98, 22 fevr.1996

Datorită profesionalismului de care dau dovadă auditorii din cadrul acestor mari cabinete de audit, piața financiară a cerut diversificarea sferei de servicii profesionale oferite de către aceștia, în special consiliere, fiscalitate, studii de fezabilitate, astfel încât serviciile conexe prestate de către acestea au pondere mai mare decât serviciile de audit, după cum se poate observa și din tabelul de mai de sus.

La finele anului 2001, odată cu decăderea din drepturi a cabinetului de audit Arthur Andersen din America (datorită eșecurilor bursiere ale unor companii, care au raportat informații financiare auditate de acesta), grupul „Big Five” a devenit „Big Four”.¹⁴

Cele mai mari patru cabinete de audit au sedii principale în Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Germania, Japonia, Canada și Olanda.

În concluzie:

- Marile cabinete de audit au rezistat în timp, deoarece au acumulat o experiență impresionantă de-a lungul anilor, pe care au perfecționat-o permanent;
- Experiența și calitatea deosebită cu care își servesc clienții au făcut ca serviciile oferite de auditorii să fie solicitate în mod curent;
- Eșecul suferit de firma de audit Arthur Andersen din America demonstrează responsabilitatea copleșitoare pe care o au auditorii în raportarea activității lor. Astfel, o opinie care nu este bine fundamentată poate duce la falimentul clientului, dar și la desființarea auditorului care a exprimat-o, el fiind supus neîncrederii clienților.

Acest fapt este demonstrat de izvoarele istorice care atestă apariția în formă incipientă a principiilor contabilității, în speță: principiul permanenței metodelor, principiul prudenței etc.

¹⁴ Marele patru – grupul celor patru;

